

framhald

Ísrael rætt til at verja seg

Ein av stóru ræðslunum, sum nógvir ísraelar hava verið noyddir at upplivað gjøgnum ár og dag, eru tær mongu sjálmorðsbumburnar, sum hava dripið fleiri ísraelar. Hesum kundi Ísrael ikki liva við.

– Frá 2000 til 2005 brustu eitt ótal av sjálmorðsbumbum í Ísrael, sum spjaddi ótta og ræðslu millum fólkið. Tað ber væl til at skilja, at Ísrael valdi at handla. Táverandi forsetismálaráðharrin, Ariel Sharon, valdi at byggja ein múr rundan um Gaza og Vestara Áarbakka. Hatta var logiskt sæð vid ísraelskum eygum og kanska eisini neyðugt fyri Ísrael fyri

at verja seg. Eftirfylgjandi er talið av sjálmorðsbumbum svunnið niður í onki.

– Nakrar túsund rakettir eru eisini skotnar inn í ísraelsk øki síðstu árin, og tað er sjálvsagt heldur ikki nakað, Ísrael kann liva við. Men tað skal viðmerkjast, at rakettirnar eru rættiliga vánaligar, og nógvar bliva niðurskotnar í luftini, sigur Tommy.

Hamas móguliga mist stuðulin

Í 2006 var val í Palestina, og vinnarin av valinum var yv-irgangsfelagsskapurin Ham-as. Men úrslitið varð ikki viðurkent av Ísrael, USA og EU, sum førði til, at Hamas vórðu kroystir frá valdinum. Teir megnaðu tó at halda fast í Gaza, og Palestina var

tá í tveimum: Gaza stýrt av Hamas og Vestari Áarbakki stýrdur av Fatah.

– Hamas hava kanska ikki verið bestu leiðararnir fyri Gaza, og teir hava eisini brúkt nógv av pengunum sera illa. Leiðslan í Hamas verður tó roknað fyri at vera rættiliga ókorrapt, og teir hava skipað fyri sosialum tiltøkum fyri at bóta um viðurskiptini hjá íbúgv-unum. Tá tað so er sagt, brúkar Hamas størsta partin av sínum figgjarliga stuðli, sum í høvuðsheitum kemur frá Iran og Qatar, til vápn og tunnlar í staðin fyri at brúka hann til uppbygging av landinum.

– Tað hevur ikki verið eitt demokratiskt val á Vestara Áarbakka og Gaza síðan 2006 uttan eitt kommuval, sum

varð hildið á Vestara Áarbakka í 2012. Man veit tí ikki rættiliga í dag, hvør er tann sterkasti politiski bólkurin. Summi meta hóast tapini og sorgarleikirnar í Gaza, at hesi hava styrkt støðuna hjá Hamas millum palestinar, tí teir hava víst Ísrael mótstøðu. Onnur meta, at fólk eru so troytt av kriggi, at Hamas hevur mist stuðulin. Bert eitt val kann avgera tað.

Ein forðing fyri friði í Miðeystri hevur verið, at Palestina hevur sum áður nevnt verið í tveimum. Men í apríl í ár valdu Hamas og Fatah at samstarva, og tað er ikki fallið í góða ísraelska jørð.

– Størsti parturin av heimssamfelagnum ynskti, at palestinsku partarnir lögdu saman, so tað var lættari at samstarva og

semjast. Men Ísrael og USA síggja Hamas sum ein yv-irgangsfelagsskap, og teir fordømdu hetta samstarvið, sigur Tommy.

Ísrael farið út um mark

8. juli kunngjórði Ísrael, at teir vóru byrjaðir hernaðaralópið "Operation Protective Edge", sum millum annað innibar bumbing av hernaðarligum málum. Síðsta mánaðin hava um 2000 palestinar og einir 70 ísraelsmenn latið lív.

– Fleiri viðurskipti hava ført til hetta stríðið. Eitt nú blokada frá Egyptalandi og Ísrael av Gaza, vaksandi tal av rakettálopum frá Hamas móti Ísrael, burturføring og dráp av trimum ungum ísraelum og einum palestinskum unglinga og fongsling av nærum øllum Hamas leiðarum á Vestara Áarbanka. Eitt førir til tað næsta, og skjótt er støðan versnað til tað, sum vit eru vitni til í dag, tí báðir partar vilja vísa seg sum tann sterkara.

– Báðir partar hava sín part av skyldini, og støðan er ikki einføld at hava støðu til, tí hvat var fyrst hønán ella eggið? Báðir partar hava po-eng, sum geva meining. Men Ísrael sum tann nógv sterkara hernaðarliga maktin eigur at vísa meira atlit. Tað snýr seg um proportionir, og Ísrael er farið alt ov langt. Tað vitna deyðstølini um.

Sum nakað serstakt ger ísraelski herurin ein innsats at fortelja sivilfólkinum antin við uppringing ella flyers, flogbløð, at teir leypa á eitt ávíst mál.

– Tað er sjálvandi eitt gott tiltak at upplýsa íbúgvunum um álopin, men hvar skulu fólkin fara? Gaza er eitt evarska lítið øki svarandi til ein fjórðing av Føroyum við

á leið 1,8 milliónum fólkom. Tað búgva tískil yvir 5000 fólk á hvørjum kvadratkilometri. Í Føroyum eru um 30. Fólkin kunnu ikki fara nakrastaðni, so ávaringarnar hjá Ísrael eru á ein hátt falskar, sigur Tommy.

Friður um 10 ár – men ongin rættvísur friður

Tommy er hjartskygdur viðvíkjandi eini friðarloysn í mest umtalaða stríði í nýggjari tíð.

– Meginparturin av íbúgvunum í bæði Ísrael og í Palestina ynskir frið. Eini 60 procent í báðum pørtum ynskja, at vápnini verða lögð, og at ein tveirstata loysn verður gjøgnumførd. Hesi tøluni skulu tó takast við fyrivarni, tí tey broytast eftir teimum skiftandi viðurskiptunum. Við tí er ikki sagt, at fólkin elska hvønn annan, men at flest teirra orka ikki meira stríð, deyða og ótta. Friður er funnin í økjum, sum ongin hevði dugað ímyndað sær, so hví skal tað ikki eisini bera til í Palestina. Friður verður nokk ikki í ár, ei heldur næsta ár, men vónandi og væntandi innan tey næstu fimm til tíggu árin.

– Trupulleikin í dag er, at víðgongdu partarnir í báðum pørtum eru so sterkir og hava so nógv vald, og kríggsmaskinurnar báðu megin markið eru væl smurðar. Stóri og hóvligi meirilutin hoyrist ikki nóg væl í løtuni.

Ísrael og serliga Jerusalem er ikki bara eitt land og ein býur. Jerusalem verður sæddur sum ein tann mest heilagi staðurin hjá bæði ísraelum og hjá palestinum.

– Eysturjerusalem verður ein tann størsti trupulleikin at loysa í eini friðarsamráðing. Har er ógjørligt at skilja atrúnað og politik at, og hann hevur ótrúliga stór-



Kort yvir Palestia (brúnt) og Ísrael (hvítt) í 1948 og í dag. Í 1948 varð økið, har Ísrael er, deilt, soleiðis at jødarnir fingi 56 prosent, meðan palestinar fingi 44 prosent (kortið til vinstru). Aftaná Seks-Daga Kriggið í 1967 yvirtók Ísrael ein størri part av Palestina (kortið til høggru).

Stríðið millum

Ísrael sett á stovn:

Í 1948 viðtók ST at viðurkenna ein ísraelskan stat í økinum, har Ísrael er í dag. Áðrenn 1948 var økið undir bretskum hervaldi, har palestinar búðu. ST legði longu í 1947 ætlanir um at býta Palestina í ein jødiskan og ein arabiskan part. Avtalan innibar, at jødarnir fingi 56 procent av økinum, meðan palestinar fingi 44 procent. Ísraelar vóru nøgdir við uppdeilanina, meðan palestinar hildu seg hava rætt til alt landið og vrakaðu tískil avtaluna. Arabisku grannalondini stuðlaðu palestinum, sum hevur ført til eina ørgrynna av kriggjum fram til dagin í dag.

Palestina og Ísrael:

Í Ísrael eru 75-80% av íbúgvunum jødar, meðan umleið 20 % eru arabarar. Kendastu býirnir í Ísrael eru Jerusalem, Tel Aviv og Haifa. Palestina er í tveimum økjum: Gaza, sum er evarska lítið, og Vestari Áarbakki, sum er væl størri. Síðan 2006 hevur Palestina verið í tveimum, har Hamas hevur havt ræðið í Gaza, meðan Fatah hevur sitið við valdið á Vestara Áarbakka. Kendastu býirnir í Vestara Áarbakka eru Betlehem, Hebron og Ramallah. Tað liggur í kortunum, at henda uppdeilingin fer at vera grundarlagið undir tveirstata loysnini, sum flestu – bæði palestinar og ísraelar – ynskja.